

Síla osudu libereckého divadla

27. 5. 2013 13:30 Olga Janáková

editel Divadla F.X. Máldy v Liberci Martin Otava nese šv j k ířř state n , podobn jako editelé v t-iny oblastních divadel, která jsou z izována a financována zatím vícemén pouze svými m sty. Osvícení z izovatelé t chto divadel (a dal-ích kulturních institucí), kte í se dívají do budoucnosti s otev eným hledím, se zajisté postupem asu p esv d ují o známé pravd , že kultura je zaru eným prost edkem k offivení ekonomiky m sta a že spolu s necitlivými a necitelnými -krty v kultu e se do m st vkrádá místo offivení a kultivace klimatu -e a nuda odlehle provincie. Mimochodem: rakouské m sto Linec si práv proto v dubnu tohoto roku navzdory finan ním potířřím otev elo nové divadlo pro operu, muzikál a pro balet a tanec. Práv proto, že myslí dop edu. Po p evratu v roce 1989 byla u nás kulturní politika tém tabu jenom proto, že tento terminus technicus pouřřívala i komunistická terminologie. Chyba ó pokud jsme se z ekli nezbytných ád a zákon ve prosp ch trřřního hospodá ství vymknutého z kloub , zbyte n jsme potrestali sami sebe. Pod ezáváme si v tev, na které sedíme, takře: Dob e nám tak!

Pokud v rámci úsporných finan ních opat ení zvolíme taktiku hlavy str ené do písku a nutíme stabilizované a úsp -né m stské divadlo do opat ení, která se rovnají jeho likvidaci, bereme sami sob vítr z plachet. Ale divadla bojují o p effitíí . Mají dv krajní mořnosti: bu se vzdávají jakýchkoli nových dramaturgických podn t a zvou co nejkonzervativn j-í inscenátory, anebo zvolí jako Ostrava a také Liberec jinou cestu, která není návratem k tomu, co zmrtv lo uř n kdy v -edesátých letech minulého století. editel Martin Otava se na takovou cestu vydal ó a tedy řije!!! Inscenací Verdiho *Síly osudu* vyzkou-el řijí druhého debutujícího mladého refiséra, tentokrát Tomá-e Pila e, prvního absolventa mladého pedagoga Tomá-e Studeného z brn nské JAMU. První v po adí byla na libereckém jevi-ti rovn ři za řínající mladá refisérka Linda Keprtová (také z JAMU), která pro svou koncepci Massenetova *Dona Quichotta* získala ó stejn jako te Tomá-Pila ó celý soubor v etn -éřa opery (a zároveň dirigenta inscenace) Martina Doubravského a byli za svou práci odm n ni na celostátním prařřském festivalu Opera 2013 Libu-kou od komise kritik .

Verdiho *Síla osudu* je tedy ufl druhým platným pokusem stejného rodu. Dá-li editel divadla v téfle sezón p íleflitost dv ma mladým reflisér m, kte í jsou evidentn talentovaní a prokázali, fle jsou schopni p edloflit pr kaznou koncepci inscenace a posléze ji i zrealizovat, je to, domnívám se, ta nejlep-í investice do budoucnosti. **Tomá-Pila** je zároveň scénografem i reflisérem, pro tentokrát v-ak (domnívám se, fle pro dobro v ci a pro klid v du-i) spolupracoval s **Ale-em Valá-kem** jako s autorem scény a kostým a se sv telným designérem **Danielem Tesa em**. Myslím si, fle práv *Síla osudu* je jednou z inscena n nejt fl-ích romantických oper. Její rozkro ení mezi smrteln váflnou tematikou osudu a viny na jedné stran a komickými scénami s bratrem Melitonem a p ípadn í se záhadnou Preziosillou na stran druhé je velikým problémem i pro velmi zku-ené operní refliséry. A to se nezmi ujeme o krkolomn obtíflných p veckých partech v-ech hlavních postav, kde se ne-et í velkým hlasovým rozp tím i prudkými kontrasty dramatismu a lyrismu. Jak vytvo it celistvou inscenaci ó vyhrotit kontrasty nebo usilovat o jejich smí ení?

Talentovaný Tomá-Pila vstoupil na jevi-t Divadla F.X. Mldy jako odpov dný um lec. P edev-ím ve spolupráci s dirigentem **Martinem Doubravským** zvolili takovou dramaturgickou podobu opery, aby posílila ur itou posloupnost jednotlivých scén ve smyslu rozvoje p íb hu. Jednotlivé scény reflisér dovedn šst íháõ co do prom nlivého jevi-tního prostoru a da í se mu v odpovídajícím temporytmu udržet i p estavby, p i nichfl spou-tí nepr hlednou bílou oponu a k ní podle pot eby p í azuje zvuk cikád, kvílení severáku, duté zvuky neznámých krok nebo -um ní líjáku. Po skv le zahrané p edeh e (bravo Martin Doubravský a orchestr) následovaly jednotlivé scény, které sice ob as poznamenala ne zcela dokonalá souhra orchest i-t s jevi-t m (to spravi, doufejme, dal-í reprízy), av-ak nasazení, s nímfl dirigent dirigoval a orchestr hrál, byl op t obdivuhodný. Mladí jevi-tní spolupracovníci -éfa Doubravského zjevn animují a motivují k mimo ádným výkon m. Sbor dovedn vedený sbormistrem **Martinem Veselým** afl na drobná zaváhání také splnil sv j nelehký úkol (v etn ívívého a velmi prom nlivého rozehrání akcí) na jedni ku.

Reflisér rozehrává *Sílu osudu* p edev-ím jako emotivní p íb h a dodává mu druhou rovinou, jejímfl hlavním hrdinou je p edev-ím prom ující se sbor, který k p íb hu dopl uje jeho historické pozadí, krutost války a zabíjení. Tomá-Pila trvá na psychické angaflovanosti zú astn ných a neuleh uje jim jejich t flké zpívání, naopak jim dokazuje, fle p i dostate ném p veckém uvoln ní jsou schopni naplnit i mnoho jemných detailních akcí (nap íklad Leonora se p í nelehkém duetu s Donem Alvarem p evléká za chlapce a podobn). Mladí p vci vfldy

nedosáhnou zcela precizních výkonů, stane se, že se nevydá í jedna ze zvlá-t obtížných vý-ek, av-ak jejich soust ed né osobní nasazení dává divák m na drobné zaváhání okamžit zapomenout. Jmenujme Leonoru jífl zku-en jí **Lívie Obru ník Vénosové** (angaflované v libereckém souboru) nebo kouzeln bezprost ední Preziosilla za ínající **Alfb ty Vomá kové** (ob z kvalitní p vecké t ídy paní profesorky Brigity ^{TM}lcové z Prafské konzervato e), p esv d ívého Dona Alvara **Rafaela Alvareze** (tentokrát je Ink Alvaro sn dý od p írody) nebo Dona Carla **Ji ího Kubíka**, který ve druhé polovin opery dal do svého p veckého výkonu opravdu v-e a zasloufen zázá il. V neposlední ad vyzvedn me výkon **Ji ího P íbyla**, který p sobív p edstavuje charismatickou postavu starého Markýze z Calatravy a Otce Guardianiana a sv tlej-í st ední polohu svého hlasu dopl uje krásn zn lými hloubkami i vý-kami.

1 / 6

Pila ovo chytré a logické len ní jednotlivých scén diváky bezesporu zaujme. Jednotlivé výjevy jsou od sebe výrazn odd leny rozdílným umíst ním na jeví-ti a také panoramatickým, pat í n prom nlivým dramatickým svícením. Teprve na konci p edehry stoupá bezpe nostní opona a odhalí oponu sametovou. Za ní je klaustrofobicky p sobící místnost s -edými ern výtvarn pojednanými st nami, z nichfl vede n kolik tu -írokých tu úzkých nep iznaných vchod , které podle pot eby odkryjí bílý í jinak sv teln barvený zadní horizont (ervený u Leonony jeskyn). Za átek ó výchozí situace: Leonona lofnice v etn l flka, otec Markýz z Calatravy za ú astí svého syna Dona Carla n fln ukládá ke spánku svou dceru Leonoru ó podává jí panenku oble enou do svatebního roucha a zachází s ní jako s nedosp lou. Ona opravdu do zna né míry taková je ó první krizová situace v-ak na sebe nenechá ekat. Leonora není schopna se rychle rozhodnout, zda ute e s Donem Alvarem nebo z stane s milovaným otcem a hloupá náhoda zp sobí, že z Alvarem odhozené pistole vyjde výst el, který jejího otce smrteln zraní. Nevinní vinní se rozprchnou a ve sv t se sob vzájemn ztratí.

Sbor p edstavuje ve Verdiho ope e celou adu rozdílných spole ensky pod ízených skupin lidí a m ní se v n s pomocí drobných, ale výrazných kostýmních dopl k , které svými akcemi podtrhuje ta zvlá-tní Preziosilla, která spolu s malou hol í kou nesoucí panenku propojuje oba tyto zám rn odli-ené sv ty ó sv t dramatického p íb hu plného emocí a sv t stylizovaného d jinného kontextu. Krásná dlouhonohá a pat í n cynická Preziosilla pomáhá verbovat mladíky do války ó uvazuje jim na levý rukáv ervené -átky a pozd jí je od padlých zase vybírá (jediný Don Carlo má -átek erný jako znamení své nesmi itelné nenávisti), aby s rukama namo enýma do um lé kanoucí krve tan íla vít zn nad mrtvolami. V tomto pojetí zní její šrataplanō jako d sívý odraz vále ných hr z ó bravo dirigent, sbormistr, reflisér a v-ichni spoluú inkující. Poprvé jsem na jeví-ti pochopila tuto pasáfl jako nezbytnou sou ást

Verdiho opery.

Jestliže se režisér rozhodne, že inscenuje příběh, musí tomuto cíli přizpůsobit i stylistiku práce s herci. Hlavní postavy vede k špičkovému chování na jevišti s podporou v rozhodné quasirealistické emocionalitě, se sborem pracuje společně s divákem na pohybovou stylizaci. Kromě toho je vysoce stylizovaná postava učednického Otce Guardianiana, který je někde v průběhu cesty ke zcela statické siluety Panny Marie (?) která se objevuje v pozadí průběhu Leonoriního pouti do kláštera. Jakmile se Leonora dostane do společnosti Otce Guardianiana, přináší se na ni spolu s klidem a vyrovnáním i jeho stylizované pohyby. Otec Guardianiano je vysoká mravní autorita a je důležitý, že jej představuje týl příběhu, který je obsazen také do role Leonorina otce Markýze z Calatravy, jenž v závěru pronáší slova odpuštění. Jako posel od autority nejvyšší nakonec přibíhá dívka, která zahynula jako první. Celá v bílém odnáší od zesnulé Leonory nějaký bílý modrý nádech smíření.

Ticho, padá opona a teprve když je skoro dole začíná obecenstvo nadšeně tleskat a po otevření opony je překvapivý. Doufám, že diváci pochopili, že byli svědkem další inscenace, kterou jejich domácí soubor vytvořil doslova srdcem. Bravo úžasně, bravo ředitel Martin Otava, proto že nepatří k těm, kteří se bojí do lesa. Máme-li v současné době hned několik mladých talentovaných režisérů, dejme jim možnost pracovat. Kdo chce vidět nástupní inscenaci Lindy Keprtové a Tomáše Pila v oblastním kamenném divadle, může se přijet podívat do Liberce. Tuto prioritu ufilosofickému divadlu nikdo neupírá.

A te je-t ten neodbytný otazník, který navazuje na úvod recenze: pochopí liberecký magistrát, že měl neobyčejně štěstí, protože vsadil na správného koně, který jim dává dobrou reklamu a že bez peněz se kvalitní operní divadlo opravdu dlelat nedá? To je otázka, která visí ve vzduchu (a nejen v Liberci).

Hodnocení autorky recenze: 90 %

Foto Petr Zbranek a Vojtěch Havlík